

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

УДК 316.624.3 : 004.738.5

А. Бочнярц, А. Грабовіч

Кібермоббінг – виклик для сучасної освіти

Для дітей і молоді Е-покоління кібермоббінг є не лише зняряддям для пошуку інформації чи центр розваг, але також щораз важливіше, а інколи головне і автономне соціальне середовище функціонування. Як впливає з результатів опитування, проведеного в європейських країнах Лондонською школою економіки і політичних наук (London School of Economics and Political Science), в межах проекту „EU Kids Online”, користування інтернетом становить на сьогодні невід’ємну частину щоденного життя дітей. 50% дітей віком 6 – 7 років знають, що таке інтернет і регулярно користуються ним. Цей відсоток зростає разом з віком і в віковій категорії від 12 до 13 років становить 94%. В середньому 92% молодих користувачів інтернету в Європі входить в мережу принаймні раз в тиждень, і 57% реєструється щодня або майже щодня. В Польщі ці показники навіть дещо вищі – 96% молодих осіб реєструється принаймні раз на тиждень а 72% щоденно [1, с. 2; 2, с. 121].

Разом з поширенням загального доступу молодих людей до Інтернету, зростає також масштаб загроз, а активний розвиток інформаційних технологій впливає на безперервну еволюцію цих явищ. Технології, які використовують молоді люди конструктивно, напр. доля отримання знань або зміцнення знайомства, використовуються також деструктивно – наприклад з метою завдання болю іншим, а значну частину того, що молоді люди роблять в мережі, дорослі не зауважують.

Проблему під назвою „кібермоббінг” зауважили заледве кілька років тому, і вона стрімко набула масштабу серйозної, за своїми наслідками, суспільної проблеми і стала пріоритетною для профілактичних програм і інформаційних кампаній, спрямованих на забезпечення безпеки молоді в мережі.

Кібермоббінг (з англ. „cyberbullying”) – це використання інформаційних і комунікаційних технологій для цільової підтримки, повторюваного і ворожого ставлення особи або групи осіб, які діють з метою завдання шкоди іншим [5, с. 76]. Це психічне насилля з застосуванням нових технологій, передусім інтернету і мобільних телефонів. Частина визначення обмежує застосування цього терміну виключно до насилля серед ровесників, інші не ставлять вікових обмежень, однак, без сумніву, найчастіше цей термін використовується в контексті насилля серед дітей і молоді [7, с. 6].

До найчастіших форм цього явища належать:

- переслідування з використанням соціальних мереж;
- погрожування з використанням комунікатора;
- надсилання смс-повідомлень з погрозами;
- знімання фільмів телефонною камерою і розміщення їх на сайтах;
- висміювання, ображення в чаті, на інтернет форумі або з використанням спеціально створених сайтів;
- владування на блог або сайт та розміщення там висміюючої інформації;
- розсилання мейлів з принижуючою інформацією, фотографіями чи фільмами [9, с. 74].

На відміну від традиційного насилля серед ровесників, молоді винуватці кібермоббінгу часто залишаються анонімними. У багатьох випадках жертви не можуть встановити, чи їх переслідує один винуватець чи це кілька осіб; чи винуватцем є хлопець чи дівчина, хтось знайомий чи чужа особа. Також обмеження часу і місця, характерні для традиційного насилля серед ровесників, у випадку кібермоббінгу не мають жодного значення. Жертва кібермоббінгу стає об'єктом постійної агресії ровесників, особливо за посередництвом мобільного телефону чи Інтернету [6, с. 32 – 33].

Масштаб проблеми

Кібермоббінг – це універсальна проблема, яка торкнулася культур і країн у всьому світі. Всі інформаційні суспільства зіткнулися з цим явищем. Як впливає з опитувань „Cyberbullying and Online Teens”, проведених в 2007 році Pew Internet & American Life Projects, кожний третій американський підліток (32%) заявляє, що був або є жертвою кібермоббінгу [5, с. 77].

Схожий масштаб явища спостерігається також і у Польщі. За результатами опитувань „Насилля серед ровесників і електронні медіа” фундації „Нічий діти” у співпраці з агентством „Gemius S. A.”, кожен другий підліток (52%) мав справу з принаймні однією формою кібермоббінгу – 47% учасників опитування зазнало вульгарного прозивання, кожен п'ятий приниження, висміювання і упокорювання і 16% залякування і шантажу. Близько третини молодих користувачів Інтернету зіткнулися в мережі з ситуацією, коли хтось інший вдавав їх а понад половина була принаймні раз об'єктом фотографій або фільмів, зроблених проти їх волі [8, с. 78 – 79].

Діти зазвичай не усвідомлюють, наскільки можуть кривдити дії онлайн а жертви кібермоббінгу, залишаючись наодинці з проблемою, часто відчують самотність, загрозу, приреченість і виключення. В крайніх випадках хронічне зазнавання кібермоббінгу може призвести до трагічних наслідків, таких як самогубство чи вбивство [6, с. 30 – 31].

Кожна дитина, яка стикалася з кібермоббінгом: жертва, винуватець а також свідок, потребує реакції з боку дорослих. Батьки,

вчителі та педагоги повинні швидко втручатися в ситуації, як тільки з'являється підозра, що дитина стала жертвою або винуватцем кібермоббінгу. Ця проблема вимагає також запланованих профілактичних дій з боку школи. Сучасний вчитель мусить стати поводителем у світі медіа, які динамічно розвивається. Я. Морбітзер [3, с. 53 –54] вважає, що вчителі повинні ознайомлювати учнів з відповідними механізмами, які полегшують користування інтернетом. Серед них згадується зокрема підвищення рівня свідомості в сфері загроз з боку інформаційних технологій і створення аксіологічних фільтрів.

Освітні заходи в сфері запобігання кібермоббінгу повинні проводитися як вчителями предмету інформаційні технології, так і класними керівниками. Необхідно приймати міри, спрямовані на інформування батьків учнів про явище кібермоббінгу і його наслідки, а також про допомогу в опрацюванні методів контролю за користуванням дитиною інтернетом і мобільним телефоном. Важливо, щоб уся шкільна спільнота усвідомлювала, що таке кібермоббінг, які його наслідки та як необхідно творити безпечне шкільне середовище.

Методологічні принципи власних опитувань

Головною метою проведених опитувань була спроба визначення рівня знань вчителів початкової школи щодо явища кібермоббінгу, його проявів і методів протистояння.

В опитуванні взяли участь 82 вчителі, які навчають в I – III класах початкової школи на території Люблінського воєводства. В опитуванні використовувалася анкета, опрацьована автором, яка складалася з семи питань (в тому числі чотирьох відкритих).

Першим кроком аналізу даних опитування, була спроба відповісти на питання, чи вчителі знають що означає поняття кібермоббінг. Отримані дані вказують однозначно, що всі особи асоціюють поняття кібермоббінгу з насиллям з використанням інформаційних і комунікаційних технологій.

Наступним пунктом проведеного аналізу були відповіді респондентів на відкрите питання про форми кібермоббінгу. Усі опитані змогли вказати довільну кількість проявів кібермоббінгу, завдяки чому окреслився широкий спектр форм кривдження ровесників з використанням Інтернету або мобільних телефонів. Після врахування і аналізу всіх наданих відповідей, їх розділили на шість форм кібермоббінгу, вказаних в таблиці 1. Найбільш розповсюдженою формою кібермоббінгу було вербальне (згадувалося 60 раз) насилля яке, на думку опитаної групи вчителів, може проявлятися по різному, напр. в ображанні, турбуванні, залякуванні, погрожуванні, висміюванні, та шантажі з використанням Мережі. На другому місці опинилося розміщення в Інтернеті або розсилання, з використанням мобільного телефону, висміюючої, компрометуючої інформації, фотографій та відеофільмів (згадувалося 32 рази). 26 осіб вказало, як форму

кібермоббінгу, удавання в Мережі ровесників. Після аналізу відповіді виявилось, що багато хто плуває форми кібермоббінгу з іншими загрозами, пов'язаними з використанням інтернету такими, як контакти з небезпечними особами, чи загрози, пов'язані з небезпечним змістом. Розподілення до окремих форм кібермоббінгу вказаних видів та їх відсоткові значення представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Форми кібермоббінгу,
які найчастіше вказували опитані вчителі**

№п/п	Форми кібермоббінгу	№	%
1.	Вербальне насилля в мережі	60	50,86
2.	Публікування в інтернеті або розсилання за допомогою мобільного телефону висміюючої, компрометуючої інформації, фотографій	32	27,11
3.	Удавання в Мережі ровесників	26	22,03

Необхідно взяти до уваги той факт, що контакт із згаданими вище формами кібермоббінгу ніколи не залишається без впливу на дитину, її розвиток чи формування особистості. Тому ознайомлення дітей з загрозами віртуального світу і усвідомлення їм того, як з цим боротися, набуває ще важливішого значення. Під час занять з дітьми, вчителі повинні показувати їм, як уникати загроз, підказувати, де можна знайти допомогу, навчати критичного мислення у відношенні до доступного в Інтернеті змісту так, щоб вони самі вміли оцінити, яка інформація справжня та кому можна довіритися у віртуальному світі. Без сумніву Інтернет і інші сучасні технології відкрили широкий доступ до знань, полегшили комунікацію, тому вчителі разом з дітьми повинні шукати шляхів використання його переваг.

Подібно, як і у випадку інших форм насилля, жертва кібермоббінгу потребує допомоги і емоційної підтримки з боку дорослих. Однак, на протипагу фізичному насиллю, кібермоббінг не залишає слідів на тілі і його не видно неозброєним оком. Ситуацію відчуття дитиною кривди вчиненої за посередництвом електронних медіа, часто важко помітити батькам та вчителям, особливо, коли вони не мають достатніх знань і досвіду в користуванні медіа. Діти, жертви кібермоббінгу, почуваються скривдженими і дуже переживають те, що їх спіткало. Вони можуть відчувати сором, приниження, страх а часом і злість. Дитина, яку спіткала така ситуація, може вважати, що всі її друзі бачили або можуть побачити розміщені в мережі фотографії чи відеофільми. Це породжує побоювання, що його знайомі відвернуться від неї і вона не зможе розраховувати на їх підтримку, тому почувається самотньою у тому, що її спіткало.

Після врахування і аналізу всіх наданих відповідей, їх розділили на шість наслідків кібермоббінгу, вказаних в таблиці 2.

Таблиця 2

**Наслідки насилля серед ровесників
з використанням електронних медіа**

№п/п	Наслідки кібермоббінгу	№	%
1.	Гнів і агресія	48	32,43
2.	Заниження самооцінки	35	23,65
3.	Тривожність, депресивні стани	35	23,65
4.	Порушення в соціальному функціонуванні	21	14,19
5.	Конфлікт з законом	9	6,08

Найчастіше згадуваними наслідками кібермоббінгу було зазнавання таких емоцій, як стан розчарування і гніву та прояв агресивної поведінки. Дві категорії: заниження самооцінки та викликання тривожності і депресивних станів згадувалися більше ніж 30 разів. Це становить 47,3% від усіх отриманих відповідей. 21 респондент звернув увагу на те, що наслідком кібермоббінгу можуть бути порушення в соціальному функціонуванні. Натомість 9 осіб визнали, що наслідком кібермоббінгу стає конфлікт дітей з законодавством.

Чергове проаналізоване питання – методи протидії кібермоббінгу. Відповідаючи на відкриті питання, опитані вчителі могли вказати довільну кількість пропозицій профілактики, які розділили на чотири групи. Результати цього аналізу розмістили в таблиці 3.

Таблиця 3

Методи протидії кібермоббінгу

№п/п	Методи протидії кібермоббінгу	№	%
1.	Батьківський контроль сайтів	58	43,28
2.	Акції і кампанії для дітей, батьків і вчителів щодо підвищення усвідомлення загрози	32	23,88
3.	Контроль або блокування деяких сайтів	26	19,40
4.	Зголошення проявів кібермоббінгу до поліції і інших організацій	18	16,44

Переважає більшість вчителів визнали, що найбільш ефективним методом протидії кібермоббінгу є контроль сайтів батьками (58 згадок). Тим часом, як впливає з опитувань, проведених „EU Kids Online” серед дітей віком 9 – 16 років і їх батьків, в 2010 році, батьки часто не усвідомлюють проблеми кібермоббінгу: 90% польських батьків і 56% батьків в Європі - вважають, що їх діти ніколи не отримали жодних

злорадних, образливих повідомлень від ровесників через Інтернет, в той час, коли діти отримували такі повідомлення [1, с. 17].

На думку опитаних вчителів, серед методів протидії кібермобінгу важливу роль відіграють також різноманітні акції і громадські ініціативи, основною метою яких є підвищення свідомості головних зацікавлених, тобто дітей, батьків і вчителів (32 згадки). У таких діях слід звернути увагу в т.ч. на етикет, тобто правила доброго тону у віртуальному світі. Важливо розмовляти зі всіма суб'єктами про те, як необхідно поводитися в інтерн-спільноті, де знаходяться межі, що можна, а що заборонено. Діти повинні навчитися, що кривда, яку вони зазнали у віртуальному світі, може так само боліти, як і кривда, заподіяна у реальному світі. І хоч Інтернет створює ілюзію анонімності, необхідно відповідати за свою поведінку. Окрім того, слід приділити особливу увагу до підвищення рівня свідомості батьків і вчителів в сфері кібермобінгу, а також надати їм виховні знаряддя, за допомогою яких можна буде краще ознайомитися з негативним досвідом дітей у користуванні Інтернетом, більш влучно оцінити такий досвід і методи боротьби з ними [1, с.18]. Звісно протидія кібермобінгу не є простим завданням, та вимагає ознайомлення з технологічними новинками, та місцями активності дітей в інтернеті.

На думку опитаних вчителів, можна і слід приймати такі міри як: використання фільтрів, блокуючих надсилання образливих повідомлень, блокування доступу до дискусійних груп і форумів без адміністрування (згадується 26 разів) зголошування проявів кібермобінгу до поліції і інших організацій, які надають допомогу в ситуації зазнавання кібермобінгу (згадується 18 разів).

Школа - це місце, в якому повинні прийматися конкретні інтервенційні міри в ситуації виявлення або підозри кібермобінгу. Кожен з опитаних міг вказати довільну кількість осіб, до яких звернулися б за допомогою у випадку, якщо б її учень став жертвою кібермобінгу. Як впливає з даних таблиці 4, значна частина опитаних вчителів (61,04%) вказала, перш за все батьків дитини, яка стала жертвою та шкільного психолога. Зважаючи на частоту згадок, серед осіб і інституцій, які можуть підтримати вчителя в ефективному вирішенні проблеми кібермобінгу в школі, опитані вчителі також вказали шкільного педагога і поліцію (34 згадки) (згадується 28 разів), що становило понад 32% всіх відповідей. Однак може викликати занепокоєння те, що небагато серед опитаних осіб (лише понад 6%) звернулися б по допомогу при виконанні конкретних інтервенційних заходів до своїх колег з роботи, напр. вчителя інформатики. Отже постає питання, чи це пов'язано з відсутністю довіри, чи з сумнівами опитаних щодо вміння інших вчителів реагувати в конкретних ситуаціях, які загрожують безпеці учнів.

Таблиця 4.

**Особи, до яких можна звернутися про допомогу у випадку,
коли учень стає жертвою кібермоббінгу**

Категорія	№	%
Батьки дитини	58	30,52
Шкільний психолог	58	30,52
Шкільний педагог	34	17,89
Поліція	28	14,75
Колега/подруга з роботи	12	6,32

Вчителі, прагнучи гарантувати безпеку своїм учням, мусять володіти базовими знаннями на тему функціонування мереж, пов'язаних з цим юридичних питань та організації і інтернет-сайтів, які надають допомогу в ситуації зіткнення з кібермоббінгом. У зв'язку з вищезгаданим, наступним пунктом аналізу були відповіді опитаних на питання, про ознайомленості з організаціями і інтернет-сайтами, які можуть підтримати вчителів і школу в наданні допомоги. Результати аналізу представлено в таблиці 5.

Таблиця 5

**Ознайомленість з організаціями і інтернет-сайтами,
які надають допомогу в ситуації зіткнення з кібермоббінгом**

Категорія	№	%
Так, я знаю	60	73,17
Ні, я не знаю	22	26,83
Загалом	82	100

Дані, які містяться в таблиці, вказують, що більшість опитаних вчителів (понад 73%) знають інтернет-сайти та організації, які можуть надати допомогу вчителям і вихователям, представляючи їм щораз ширшу пропозицію профілактичних і освітніх програм в сфері сучасних технологій. Проте непокоїть факт, що серед опитаної групи понад 26% не володіє знаннями на вищезгадану тему. Це викликає особливе занепокоєння враховуючи те, що роль школи полягає в донесенні до відома учнів загроз, які впливають з користування інформаційними і комунікаційними технологіями вже з наймолодших років, що віддзеркалює нова програма загального навчання, яка покладає на школу обов'язок проведення навчання в сфері медіа і профілактики ризикованої поведінки в інтернеті [4]. Такі кроки необхідно здійснювати у співпраці з організаціями і сайтами, які займаються явищем кібермоббінгу.

Останнім кроком в аналізі даних опитування, було врахування частоти вказання організацій, інтернет-сайтів і громадських ініціатив, спрямованих на підвищення онлайн безпеки дітей. Серед поданих пропозицій, опитані вчителі могли вказати довільну кількість сайтів і організацій, що займаються кібермоббінгом, про які вони чули. Згадки

окремих організацій і інтернет-сайтів та відсоткові показники представлено в таблиці 6.

Таблиця 6

**Організації, інтернет-сайти і громадські ініціативи,
які вказали опитані вчителі**

№п/п	Організації, інтернет-сайти і громадські ініціативи	№	%
1.	Громадська ініціатива "Дитина в мережі"	48	31,16
2.	Фундація "Нічий діти"	38	24,67
3.	Sieciaki.pl	23	14,95
4.	Школа безпечного інтернету	17	11,04
5.	Helpline.org	14	9,09
6.	Safer Internet	9	5,84
7.	Dyżurnet.pl	5	3,25

На першому місці, серед вказаних вчителями організацій і інтернет-сайтів, опинилася громадська ініціатива „Дитина в мережі”, яка згадувалася 48 разів (31,16% всіх відповідей). Це ініціатива фондації „Нічий діти”, яка передбачає комплексні заходи спрямовані на підвищення безпеки дітей і молоді в інтернеті. Вона проводиться в межах програми Європейської Комісії „Safer Internet”.

На другому місці знаходиться фондація „Нічий діти” 38 відповідями, що становить понад 24% серед усіх згадок. Це громадська організація некомерційного характеру, мета якої – захист дітей від ображення та допомога скривдженим дітям, їх сім’ям і опікунам.

23 особи (що становить близько 15% всіх згадок) вказали також інтернет-сайт Sieciaki.pl, присвячений освіті наймолодших дітей в сфері безпечного користування інтернетом. Sieciaki.pl – це відповідь фондації „Нічий діти” та „Orange” на зростаючу зацікавленість соціальними мережами наймолодших користувачів інтернету. Сервіс містить каталог безпечних інтернет сторінок для дітей, який постійно оновлюється.

На наступних місцях, відповідно до кількості згадок опитаної групи, опинилися „Школа безпечного інтернету” та Helpline.org. Разом вони згадувалися понад 30 разів (тобто понад 20% всіх відповідей). „Школа безпечного інтернету” – це проект сертифікації шкіл, які дбають про безпеку своїх вихованців в Мережі, створений фондацією Kidprotect.pl. У свою чергу Helpline.org – це спільний проект фондації „Нічий діти” та фондації „Orange”, співфінансований Європейською Комісією в межах проекту „Safer Internet”, мета якого - надання допомоги дітям і молоді в ситуаціях, які загрожують безпеці під час користування новими технологіями та підтримці батьків і спеціалістів які, у своїй професійній роботі, зустрічаються з проблемами молодих користувачів інтернету.

Найрідше згадувалася програма „Safer Internet” – 9 раз та Dużurnet.pl – 5 раз. В межах програми Європейської Комісії „Safer Internet” проводились заходи з метою: підвищення громадської свідомості, боротьби з нелегальним і шкідливим змістом в інтернеті, забезпечення безпечнішого інтернет-середовища, створення бази знань, присвячених безпеці в інтернеті. Натомість колектив Dużurnet.pl працює при Науково-освітній комп'ютерній мережі в якості контактного пункту, який приймає заявки щодо нелегального змісту в інтернеті. Його основне завдання – аналіз інформації, вказаної користувачами, виконання технічної документації, передача інформації до поліції, прокуратури, адміністраторів інтернет-сайтів.

Висновки

Еволюція традиційної загрози щодо небезпеки, пов'язаної з користуванням електронними медіа, ставить перед освітою нові завдання. Підготовка дітей і молоді до правильного функціонування у світі нових медіа повинна перекладатися на вміння оцінити наслідки своїх дій, відповідати за використання доступних матеріалів в інтернеті та публікацію в мережі різноманітної інформації. Діти повинні знати як поводитися в ситуації зазнавання насилля в мережі і де шукати допомогу. Тому перед школою стоїть важке завдання - збагатити дотеперішні заходи, спрямовані на безпеку дітей і молоді, за рахунок дуже важливого, нового виміру - захисту від загроз, які виникають з використання дітьми сучасних технологій.

Проведені опитування показують, що вчителі правильно розуміють явище кібермоббінгу. Більшість з них усвідомлює різноманітність форм насилля, на які можуть наражатися діти, які користуються інформаційними і комунікаційними технологіями. Переважна більшість знає організації, компанії і інтернет-сайти, які надають допомогу і підтримку особам, які зустрічаються з проблемою кібермоббінгу.

Список використаної літератури

- 1. Kirwil L.** : Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo na tle danych dla UE. Szkoła Wyższa psychologii Społecznej, Warszawa 2010.
- 2. Olszewska E.**: Internetomania młodych – zabawa czy choroba, [y:] J. Izdebska, T. Sosnowski (під редакцію) Dziecko i media elektroniczne – nowy wymiar dzieciństwa. Komputer i Internet w życiu dziecka i obraz jego dzieciństwa, Trans Humana, Białystok 2005, с. 121 – 124.
- 3. Popławska A. D.** : Korzystanie z komputera i Internetu a sytuacja szkolna ucznia, (y:) J. Izdebska, T. Sosnowski (під редакцію) Dziecko i media elektroniczne – nowy wymiar dzieciństwa. Komputer i Internet w życiu dziecka i obraz jego dzieciństwa, Trans Humana, Białystok, 2005, с. 44 – 57.
- 4. Rozporządzenie** Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia

ogólnego w poszczególnych typach szkół – Dz.U. z dnia 15 stycznia 2009 r., nr 4, poz. 17. **5. Szpunar M.:** Cyberbullying – nowe technologie jako narzędzia stosowania przemocy psychicznej. [y:] J. Mucha (під редакцію): Nie tylko Internet. Nowe media, przyroda i „technologie społeczne” a praktyki kulturowe, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków 2010, c.76-87. **6. Walrawe M.,** Heirman W.: Skutki cyberbullyingu – oskarżenie czy obrona technologii? „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, номер 1/2009, с. 27 – 46. **7. Wojtasik Ł.:** Cyberprzemoc – charakterystyka zjawiska. [y:] Ł. Wojtasik (під редакцію): Jak reagować na cyberprzemoc. Poradnik dla szkół, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2009, с. 6 – 10. **8. Wojtasik Ł.:** Przemoc rówieśnicza a media elektroniczne. „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, номер 1/2009, с. 78 – 89. **9. Zieja A.:** „Cyberprzemoc” jako zagrożenie dla współczesnej młodzieży – w kontekście adolescencji i degradacji norm społecznych. [y:] I. Pułal-Struzik (під редакцію): Młodzież a patologie i zagrożenia społeczne, Wszechnica Świętokrzyska, Kielce 2011, с. 73-81.

Бочнярц А., Грабовіч А. Кібермоббінг – виклик для сучасної освіти

Нові технології, поруч без сумніву з багатьма позитивними аспектами, несуть також чимало загроз, стаючи черговим знаряддям агресії серед ровесників, відчутної, як з огляду на масштабність, так і труднощі, пов’язані з пошуком винуватця. У статті продемонстрували результати опитувань, проведених серед вчителів початкової школи, щодо їх ознайомленості з явищем кібермоббінгу, його проявами і методами боротьби.

Ключові слова: кібермоббінг, Інтернет, вчитель, школа.

Бочнярц А., Грабович А. Кибермооббинг – вызов для современного образования

Новые технологии, кроме своих несомненно многих позитивных аспектов, несут также немало угроз, которые становятся очередным инструментом агрессии среди ровесников, ощутимой своим масштабом и сложностью, связанными с раскрытием виновника. В статье подставлены результаты опроса, проведенного среди учителей начальной школы, относительно их знаний о таком явлении как кибермоббинг, его проявлениях и методах борьбы с ним.

Ключевые слова: кибермоббинг, интернет, учитель, школа

Bochniarts A., Grabowich A. Cyberbullying – a Challenge for Modern Education

New technologies, besides their undoubtedly many positive aspects, entail a good deal of threats as they become another instrument of peer aggression which is severe considering its enormous range as well as the difficulties in detecting the culprit. This article presents the results of research

carried out among the teachers in primary education concerning their knowledge of the phenomenon of cyberbullying, its symptoms and ways of countermeasure.

Key words: cyberbullying, Internet, teacher, school

Стаття надійшла до редакції 26.03.2013 р.

Прийнято до друку 26.04.2013 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Федічева Н. В.

УДК 376 – 056.24 : 378.091.33 – 028.22

M. A. Samuylo, B. A. Samuylo, A. Buchak

USE OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN EDUCATION

Introduction

Teaching of humanities, and especially sciences and technical subjects, seems nowadays to be one of key aspects of education, particularly in the initial period. Social and economic transformations, continuous and extremely dynamic development of technology, including broadly understood information technologies and their availability, cause that children come into contact with this type of technologies at an ever younger age. This is manifested in games, obtaining and exchanging information, presenting one's own views, creativity and education. Devices such as consoles, phones, smartphones, tablets, desktop computers and notebook computers are used in this process. They are ever more universal, fitted out with elaborate software and connected to the Internet, which leads to diminution of functional differences between them. The devices should and ever more often are used in education.

Implementation of modern information technologies into the didactic process depends on measures undertaken by the government and local self-governments, funds allotted for that purpose as well as on the educators and students. One of the factors determining the process of implementing those technologies in schools are IT competencies of teachers, possibilities to improve those competencies and ability to apply them practically in the didactic process. On one hand, every teacher starting work is ever better prepared for that process but also usually significantly behind in comparison to the skills and sometimes the knowledge of the students. Research presented in literature shows that majority of students have a computer at home, spend a dozen hours a week in front of it and that this time is not associated with school education [7]. At the same time, subjects associated with computer science are taught at every stage of education, and computer rooms are present